

**UNIVERZITET U TRAVNIKU
FAKULTET ZA MENADŽMENT I POSLOVNU EKONOMIJU
TRAVNIK**

**UNIVERSITY OF TRAVNIK
FACULTY OF MANAGEMENT AND BUSINESS ECONOMICS**

e-mail: simpozij2017@fmpe.edu.ba

web: www.fmpe.edu.ba

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

**sa VI Međunarodnog naučnostručnog simpozija održanog 8 i 9 decembra na Vlačiću
„EKONOMSKI RAZVOJ I PREDUZETNIŠTVO – PERSPEKTIVE I IZAZOVI“**

Na održanoj Konferenciji Fakulteta za menadžment i poslovnu ekonomiju Univerziteta u Travniku, vrlo uspješno su predstavljene i razmjenjene najnovije spoznaje u rješavanju ekonomske problematike i niza otvorenih pitanja iz oblasti uloge savremenog preduzetništva, koje ima dominantan značaj u privredi i društvu. Potvrđeno je da ono igra važnu ulogu u privrednom i društvenom razvoju, što je bio i cilj ove Konferencije. U zemljama u tranziciji (zemlje Srednje i Istočne Evrope) koje osim ekonomskih, doživljavaju i duboke političke promjene, ono je oslonac za povezivanje sa svjetskim procesima globalizacije. Na našim prostorima ovi procesi dugo traju. Postoje brojni problemi koji su prerasli iz posljedica u uzroke i obrnuto. Nedovoljna znanja iz ove oblasti su osnovni uzrok sporog procesa uvođenja preduzetništva u ekonomske i društvene procese u našem društvu. Preduzetništvo zahtijeva novi, suštinski pristup procesima razvoja.

I Zaključci

1. Evropska unija je preduzetništvo, zajedno sa inovacijama, postavila kao prioritet unutar Lisabonske deklaracija iz 2000. godine. Tom deklaracijom su definisani ciljevi, iz kojih su proizašle i politike koje podstiču nastajanje i održavanje malih i srednjih preduzetnika, koju su potpisale i zemlje Zapadnog Balkana, među njima i Bosna i Hercegovina. Na nivou Evropske unije oko 99% preduzeća su projektovana kao mala i srednja preduzeća, što je argument da se

ovom pitanju pristupa kao fenomenu, budući da ono daje odgovore na mnoga pitanja u pronalazaženju rešenja za razvoj savremenog društva.

2. Trendovi razvoja malih i srednjih preduzeća se oslanjaju na preduzetništvo u okruženju, na preduzetništvo u biznisu i na preduzetništvo u menadžmentu i poslovanju.

3. Broj malih i srednjih preduzeća u savremenim društvima iz godine u godinu progresivno raste, daleko dinamičnije nego je to slučaj sa velikim preduzećima.

4. Dugoročni trendovi idu u korist razvoja malih i srednjih preduzeća, što je argument da se ovom pitanju pristupa kao fenomenu, budući da ono daje ključna rješenja na mnoga egzistencijalna pitanja savremenog društva: ekonomski rast i razvoj, konkurentnost preduzeća, otvaranje i zadržavanje postojećih radnih mjesta.

5. Osnova funkcionisanja ekonomija gotovo svih razvijenih privreda su mala i srednja preduzeća. Ona nastaju kao rezultat pojedinačne poslovne inicijative koja često za posledicu imaju inovacije, koje su u razvijenim privredama osnova ekonomskog rasta i razvoja. S toga se u tim društvima poslovno okruženje razvija u skladu sa potrebama malog i srednjeg preduzetništva, a pri donošenju mjera ekonomske politike naročito se razmatra kako će te mjere uticati na male i srednje preduzetnike, s obzirom da su mali i srednji preduzetnici osetljiviji na promjene u privrednom okruženju od velikih preduzeća.

6. SAD je među prvima promovisala ciljeve i metode podrške razvoja malih preduzeća i počela širiti mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Zemlje Zapadne Evrope, sa zakašnjenjem u odnosu na SAD, razvijaju strategije razvoja malog i srednjeg preduzeća kao nosioca preduzetništva. Broj malih i srednjih preduzeća u Evropskoj uniji iz godine u godinu progresivno raste, daleko dinamičnije nego je to slučaj s velikim preduzećima. Nakon prihvatanja i snažnog razvoja u SAD, Japanu i razvijenim zemljama Evrope, ti trendovi se razvijaju i u ostalim dijelovima svijeta. Odnosno, modeli razvoja su utvrđeni, provjereni u razvijenim zemljama, a ostale zemlje usvajaju taj pristup.

7. Finansijsko poticanje razvoja MSP, kao segment ukupne podrške može biti efikasnije u svim fazama, počev od planiranja, realizacije, pa do nadzora i ocjene učinaka poticaja.

8. Bosansko - hercegovačko društvo se nalazi u tranzicionim procesima dugo vremena i suočava se sa zahtjevima procesa tranzicije. Razvojna šansa tranzicionih procesa je preduzetništvo.

II Preporuke

Preporuke koje bi doprinijele razvoju preduzetništva kao faktora ekonomskog razvoja date su prema fazama životnog ciklusa.

1. Faza (pokretanja biznisa – start up). Obrazovanje o preduzetništvu potrebno za pokretanje biznisa. Razvijene zemlje kroz sistem školovanja i obrazovanja o preduzetništvu razvijaju preduzetničko razmišljanje čime ohrabruju i motivišu mlade osobe na pokretanje biznisa.
2. Regulacije koje osiguravaju brzo i jeftino pokretanje biznisa. Zemlje sa nižim troškovima registracije novog biznisa i registracije vlasništva imaju veći broj malih i srednjih preduzetnika. Štoviše, regulatorna reforma potiče smanjenje neformalnog preduzetništva.
3. Efikasni mehanizmi za suzbijanje korupcije. Mala i srednja preduzeća, posebno u slabije razvijenim zemljama su nerijetko prinuđena na davanje mita u cilju dobivanja tendera odnosno rješavanja administrativnih obaveza, što je usko povezano i sa naprijed navedenim problemom komplikovanih regulacija.
4. Faza rasta preduzeća. Neizbježan je prelazak sa preduzetničke na menadžersku organizaciju, pa su posebno izražene sljedeće potrebe: Edukacija menadžmenta i finansijska edukacija; U slabije razvijenim zemljama menadžeri u malim i srednjim preduzećima rade širok spektar poslova što im ne ostavlja prostor za specijalizaciju. Iskustva razvijenih zemalja pokazuju pozitivne rezultate menadžment treninga za MSP koji su rezultirali smanjenim brojem neuspjelih malih firmi.
5. Faza zrelosti. Niske poreske stope i efikasni mehanizmi za suzbijanje neformalne konkurencije („rada na crno“); Vlade u zemljama u razvoju u kojima je izraženo prisustvo „rada na crno“ veoma često definišu visoke poreske stope kako bi se kompenzirali „izgubljeni„ porezi na prihod neformalnog sektora. Nasuprot njima razvijene zemlje nastoje smanjenjem poreskih stopa uticati i na smanjenje „rada na crno“. Povoljna cijena električne energije i zakupa poslovnog prostora; Istraživanja Svjetske Banke ističu da su otežan pristup električnoj energiji, te visoke cijene ovog energenta kao i zakupa poslovnih prostora također navedeni kao otežavajući faktori poslovanja MSP.
6. Efikasnija institucionalna podrška. Sve veći broj zemalja stvara posebne institucije za podršku Preduzetništvu (sektoru MSP-a), a svjetska praksa poznaje nekoliko desetina organizacionih modela institucionalne podrške. U tu grupu spadaju državni i regionalni organi za razvoj MSP (Nacionalne agencije za razvoj MSP i Regionalne agencije), fondovi, finansijske institucije za podršku, lizing kompanije, te druge specijalizirane institucije. Lepeza aktivnosti ovih

institucija je veoma široka: rješavanje dnevnih problema MSP, promocija, koordinacija, savjetovanje i inicijative za poboljšanja, ujednačavanje i strateško usmjeravanje na najvišim instancama. One funkcionišu kao lokalne, regionalne ili nacionalne. U posljednje vrijeme prisutan je trend međusobnog umrežavanja ovih institucija, pa čak i trend internacionalizacije.

7. Stopa nezaposlenosti predstavlja jedan od vodećih problema ovog regiona. Potrebno je da se stvore uslovi za povoljno poslovno okruženje koje bi privuklo kako domaće tako i strane investicije kako bi se stopa nezaposlenosti svela na prihvatljiv nivo. Poseban strateški cilj BiH je zapošljavanje. BiH u poređenju sa zemljama u regionu, i zemljama članicama EU, ima uz Makedoniju, najnižu stopu zaposlenosti radne snage. Kao prioritet ističe se razvoj malih i srednjih preduzeća, zatim održivi razvoj kao jedan od ciljeva Strategije razvoja BiH.

8. Poticanje izgradnje preduzetničke infrastrukture države koristiti kao mehanizam za ostvarivanje ravnomjernog regionalnog razvoja. Infrastrukturna podrška razvoju preduzetništva je bitna zbog toga što pruža određene benefite poput povoljnijih renti ili najamnina, odloženog plaćanja, benefiti u poreskoj politici, lakši pristup venture-kapitalu, organizovani marketinški nastup, pomoć u izvozu i dr.

Vlašić, 9.12. 2017. godine.